

Ks. WACŁAW SCHENK

RĘKOPISY LITURGICZNE DAWNEJ BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ WE WROCŁAWIU (XIII—XV W.)

Biblioteka Miejska we Wrocławiu¹ powstała z połączenia trzech księgozbiorów wrocławskich: Tomasza Rehdigera, kościoła św. Bernardyna i kościoła św. Marii Magdaleny.

Tomasz Rehdiger († 1576)², humanista wrocławski i zbieracz zabytków, przeznaczył w testamencie swoje księgi na publiczną bibliotekę (*Rehdigersche Bibliothek*) miasta Wrocławia. Umieszczono ją w roku 1645 przy kościele św. Elżbiety. W następnych wiekach powiększono ją księgozbiorem tegoż kościoła i zapisami mieszczan wrocławskich (np. Haunolda, † 1711).

¹ E. Wermke, *Zur Entstehung der Breslauer Stadtbibliothek. Beiträge zur Geschichte der Stadt Breslau*, Heft VII, Breslau 1939, s. 39—47; G. Becker, *Stadtbibliothek Breslau*, Breslau 1933; M. Hippe, *Zur Vorgeschichte der Breslauer Stadtbibliothek*, W: *Aufsätze Fritz Milkau gewidmet*, Leipzig 1921, s. 162—176; W. Molsdorf, *Das Schrift-, Buch- und Bibliothekswesen in Schlesien*, W: F. Frech — F. Kampers, *Schlesische Landeskunde*, Bd. II, Leipzig 1913, s. 241—242.

² A. Wachter, *Thomas Rehdiger und seine Büchersammlung in Breslau*, Breslau 1828; G. Becker, *Thomas Rehdiger, der Mann und sein Werk*, Breslau 1921 (praca doktorska, maszynopis); H. Markgraf, *Th. Rehdiger*, W: *Allg. Deutsche Biographie*, Bd. 27, Leipzig 1888, s. 588—590; tenże, *J. S. Haunold*, tamże, Bd. 11, Leipzig 1880, s. 70—71; G. Krantz, *Memorabilia Bibliothecae Elisabetanae Wratislaviensis, Wratislaviae 1699*; J. Scheibel, *Nachrichten von den Merkwürdigkeiten der Rehdigerschen Bibliothek zu Breslau*; Breslau 1794.

Początki biblioteki przy kościele św. Bernardyna³ sięgają drugiej połowy XV wieku, kiedy to pod wpływem Jana Kapistrana (w r. 1453 we Wrocławiu) powstał kościół i klasztor św. Bernardyna (kanon. w r. 1450). Około roku 1485 istniała tu pracownia rękopisów, która przede wszystkim produkowała kodeksy liturgiczne⁴. W roku 1522 zakonnicy opuścili Wrocław, kościół zamieniono w r. 1526 na protestancki kościół parafialny. Szczupłe resztki biblioteki zostały w następnych wiekach uzupełnione, tak że księgozbiór liczył na początku XVIII wieku 6348 tomów.

Dzieje biblioteki przy kościele św. Marii Magdaleny⁵ nie są opracowane. O stanie tego księgozbioru w średnich wiekach można wnioskować między innymi z notatek zawartych w niektórych rękopisach liturgicznych. Czytamy w kolofonach o darach mieszczan i duchownych wrocławskich na rzecz kościoła św. Marii Magdaleny⁶. Schmeidler⁷ wspomina o testamentach

³ J. D. Wolf, *Compendiaria Bibliothecae Neopolitanae Vratislaviensis ad aedem S. Bernardini servatae descriptio*, Bregae 1764; M. Morgenbesser, *Geschichte des Hospitals und der Schule zum Heiligen Geist so wie auch der Bibliothek zu St. Bernhardin zu Breslau zum Andenken der 600 jährigen Dauer des Hospitals*, Breslau 1814; H. Schmeidler, *Urkundliche Geschichte der Kirche zu St. Bernhardin in Breslau*, Breslau 1853, s. 13 nn; E. Kloss, *Die schlesische Buchmalerei des Mittelalters*, Berlin 1942, s. 162 (o pracowni rękopisów w klasztorze św. Bernardyna w XV w.); T. Dobrowolski, *Sztuka na Śląsku*, Katowice — Wrocław 1948, s. 191—192 (o ilum. rękopisach klaszt. św. Bernardyna); M. Burbianka, *Inwentarz wrocławskiej biblioteki przy kościele św. Bernardyna z 1657 roku*, W: *Z dziejów książki na Śląsku*, 1953, s. 29—76.

⁴ W Bibl. Uniw. Wrocł. zachowały się rękopisy I F 433, 437, 438.

⁵ H. Schmeidler, *Urkundliche Beiträge zur Geschichte der Haupt — Pfarrkirche Sankt Maria Magdalena zu Breslau vor der Reformation*, Breslau 1838, s. 45n; H. Hoffmann, *Schlesiens Kirchenbüchereien*, „Archiv für schles. Kirchengeschichte”, IV (1939) 95n; M. Walter, *Księgozbiór wrocławskiego polonisty Daniela Vogla*, Wrocław 1948, s. 8.

⁶ Np. w rękopisach M 1130, 1133, 1157, 1159, 1244; por. G. Prausnitz, *Über die Handschriften der Maria-Magdalenen-Bibliothek, jetzt in der Stadtbibliothek zu Breslau*, W: *Die Kultur, Wissenschaftliche Beilage der Schles. Volkszeitung*, nr 9/10, 1927, s. 200—202.

⁷ Op. cit., s. 45 n.

ks. Piotra Teschenera (ř 1436) i ks. Mikołaja z Gliwic (ř 1416), którzy przekazali swoje prywatne zbiory kościołowi.

W roku 1865 wymienione trzy księgozbiory zostały połączone i utworzyły Bibliotekę Miejską, która przetrwała do końca ostatniej wojny. W roku 1945 powstała na jej miejscu obecna Biblioteka Uniwersytecka. Rękopisy byłej Biblioteki Miejskiej są jednak nadal odrębnie przechowywane i noszą dawniejsze sygnatury. Litery B, R i M przed numerem sygnatury oznaczają pochodzenie kodeksu z Bernardyny, Rehdigerany wzgl. Magdaleny. Od roku 1958 dział rękopisów mieści się w odbudowanym gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej przy ulicy św. Jadwigi.

Biblioteka Miejska liczyła przed wojną ok. 5 340 rękopisów. Straty wojenne były duże: tylko ok. 2 000 kodeksów ocalało, i to w stanie bardzo uszkodzonym⁸. Biblioteka nie posiada nowszego katalogu rękopisów. Istnieją tylko starsze katalogi tych trzech księgozbiorów, z których utworzono Bibliotekę Miejską⁹. Stan powojenny działu rękopisów podaje wykaz sygnatur¹⁰.

Niniejszy wykaz rękopisów liturgicznych sporządzono, by badaczom historii liturgii, poezji i muzyki kościelnej ułatwić dostęp do źródeł. Główną uwagę zwrócono na ustalenie miejsca pochodzenia i czasu powstania kodeksów. W opisie uwidoczniono najpierw cechy zewnętrzne kodeksu, jak sygnatura, tytuł, język, wiek, materiał piśmienny, ilość kart i ich wymiar, ewentualna

⁸ M. Walter, *Śląskie polonica rękopiśmienne w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, cz. I, Wrocław 1949, s. 6; St. Sawicka, *Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rękopisów iluminowanych*, Warszawa 1952, s. 63 podaje inne cyfry: 5 600 rękopisów przed wojną a 1 800 ocalałych. Od czasu bowiem zestawienia materiału przez autorkę niejednak rękopis odnalazł się, jak np. z liturgicznych kodeksów B 1711, M 1117, 1244.

⁹ *Catalogus Codd. Rehd. manuscriptus*, t. I, M. A. Guttmann, Breslau 1843, t. II, H. Markgraf, Breslau 1890, t. III, przez różne ręce; Bez autora, *Verzeichnis der in der Kirchen-Bibliothek zu St. Bernhardin in Breslau aufbewahrten Handschriften*, Breslau 1847; *Verzeichnis der Handschriften der Kirchenbibliothek zu St. Maria Magdalena von Gottlieb Wilhelm Keller 1729, berichtigt und vervollständigt von Karl Schoenborn 1847*.

¹⁰ Sygnatury rękopisów d. Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu, b. r. (po 1945), maszynopis.

iluminacja oraz uszkodzenia wojenne. Z kolei podano miejsce pochodzenia i rok przejścia do biblioteki obecnego przechowywania, dodając przesłanki (kolofony, notatki, rubryki, święta, pracownię iluminatorską, fundatorzy, ekslibrisy, superekslibrisy). Potem określono czas powstania rękopisów, dołączając i tu okoliczności, które pozwoliły na datowanie przynajmniej w przybliżeniu. W końcu przytoczono literaturę wymieniającą dany kodeks albo osoby z nim związane (pisarza, iluminatora, fundatora, notatki kronikarskie lub nekrologiczne).

Serdeczne podziękowanie składam Pracownikom działu rękopisów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, zwłaszcza p. dr M. Walterowi za życzliwą pomoc oraz ks. prof. J. Wojtkowskiemu, który pierwszy po wojnie zestawiał liczne rękopisy liturgiczne zachowane w zbiorach polskich.

LITERATURA CYTOWANA W SKRÓCIE

- Bauch, Schulwesen = G. B a u c h, *Geschichte des Breslauer Schulwesens vor der Reformation*.
Cod. dipl. Sil., Bd. 25, Breslau 1909.
- Bersohn = M. B e r s o h n, *O iluminowanych rękopisach polskich*, Warszawa 1900.
- Dobrowolski = T. D o b r o w o l s k i, *Sztuka na Śląsku*, Katowice — Wrocław 1948.
- Gottschalk, Totenbuch = J. G o t t s c h a l k, *Das Totenbuch der Altaristenbruderschaft von Maria Magdalena zu Breslau, ca. 1454—1524*, „Archiv für schles. Kirchengeschichte“, VI (1941) 127—185.
- Grünhagen, Protokolle = C. G r ü n h a g e n, *Protokolle des Breslauer Domkapitels, Fragmente aus der Zeit 1393—1460*, „Zeitschr. f. Gesch. Schles.“, V, 1 (1863) 160—178.
- Jungnitz, Brevier = J. J u n g n i t z, *Das Breslauer Brevier u. Proprium*, Breslau 1893.
- Kloss = E. K l o s s, *Die schlesische Buchmalerei des Mittelalters*, Berlin 1942.
- Kuchendorf = C. K u c h e n d o r f, *Das Breslauer Kreuzstift in seiner persönlichen Zusammensetzung von der Gründung (1288) bis 1456*, Breslau 1937.
- Pfeiffer, Patriziat = G. P f e i f f e r, *Das Breslauer Patriziat im Mittel-*

- alter* (Darst. u. Quellen z. schles. Gesch. Bd. 30), Breslau 1929.
- Podlacha = Wł. Podlacha, *Miniatury śląskie do końca XIV wieku*, W: *Historia Śląska*, t. III, Kraków 1936, s. 136—246.
- Prausnitz = G. Prausnitz, *Über die Handschriften der Maria-Magdalenen-Bibliothek, jetzt in der Stadtbibliothek zu Breslau*, W: *Die Kultur, Wissenschaftliche Beilage des Schles. Volkszeitung*, nr 9/10, Breslau 1927, s. 196—204.
- Reichert = H. Reichert, *Die deutschen Familiennamen nach Breslauer Quellen des 13. und 14. Jahrhunderts*, Breslau 1908.
- Rother, Heinrichau = C. H. Rother, *Aus Schreibstube und Bücherei des ehemaligen Zisterzienserklosters Heinrichau*, W: „*Zeitschr. f. Gesch. Schles.*“, 61 (1927) 44—81.
- Schultz — Grünhagen, Nachlese = Alw. Schultz — C. Grünhagen, *Annalistische Nachlese. 1449—1500*, „*Zeitschr. f. Gesch. Schles.*“ IX, 2 (1868) 373—388.
- Schultz, Maler-Innung = Alw. Schultz, *Urkundliche Geschichte der Breslauer Maler — Innung in den Jahren 1345 bis 1523*, Breslau 1866.
- Schultz, Stadtschreiber = Alw. Schultz, *Die Breslauer Stadtschreiber im 14. und 15. Jahrhundert*, „*Zeitschr. f. Geschichte Schles.*“, X (1870) 131—157.
- Schultz, Topographie = Alw. Schultz, *Topographie Breslaus im 14. und 15. Jahrhundert*, „*Zeitschr. f. Gesch. Schles.*“, X (1870) 239—293.
- Semkowicz, Paleografia = Wł. Semkowicz, *Paleografia łacińska*, Kraków 1951.
- Wojtkowski = Ks. J. Wojtkowski, *Wiara w Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marii Panny w Polsce w świetle średniowiecznych zabytków liturgicznych*, Lublin 1958.

RĘKOPISY LITURGICZNE DAWNEJ BIBLIOTEKI MIEJSKIEJ
WE WROCŁAWIU (XIII—XV W.)

R 166 *Breviarium Wratislaviense*

Łac., ok. r. 1420, perg., k. 464, 38×27 cm, ilum., nadniszczony (1945), konserwowany (1948).

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski (k. 2v—8r). — Rubryka: sec. chorum eccl. Wrat. (k. 285r). — Notatki kronikarskie w kal. o rozruchu w mieście Wrocławiu w r. 1418 i o zamordowaniu króla Władysława w Pradze w r. 1457.

Wiek: Iluminacja kodeksu jest pracą Jana z Żytawy ok. r. 1420 (Kloss). — W kalendarzu św. Gotard ma ryt dupl. (od 1370), św. Nawiedzenia N. M. P. posiada oktawę (pocz. XV w.), tak samo św. Jadwiga (od 1400).

Lit.: Kloss, s. 223. — Dobrowolski, s. 168. — Wojtkowski, s. 10.

R 194 Calendarium cum homiliario

Łac., w. XIII, inne w. XIV, perg., k. 136, 29×20 cm.

Kodeks zawiera kalendarz, obliczenie cyklu rocznego od r. 1292 i 22 homilie św. Grzegorza.

Pochodzenie: Z klasztoru Cystersów w Lubiążu w nieokreślonym bliżej czasie do księgozbioru Rehdigera, a stąd w r. 1865 do BMWr.

Kalendarz śląski (k. 3r—8v). — Notatka proveniencyjna: Liber sancte marie virginis in Lubens (k. 11r). — Iluminacja jest pracą śląską. (Kloss).

Wiek: Inicjały homiliarza mają jeszcze późnoromańskie formy (ok. 1250). — obliczenie kalendarzowe od r. 1292 (k. 1v). —

Kalendarz jest czternastowieczny: wymienia św. Tomasza (1323), św. Gotard ma późniejszą ręką dopisany ryt dupl. (1370), a brak jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389). — Kloss datuje kal. na 1380—1400.

Lit.: Kloss, s. 223. — Wojtkowski, s. 10.

R 503 Antiphonarium

Łac., w. XIV, perg., k. 252, 48,2×33,5 cm.

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Propr. SS. zawiera oficja kalendarza śląskiego.

Wiek: Na w. XIV wskazują inicjały filigranowe, nutacja i brak off. Nawiedzenia N. M. P. (1389), off. te i Przemienienia Pańskiego (1469) dodano na końcu kodeksu. — Na oprawie superexlibris z r. 1567: ANTIFIONARIUM (!) ECLESIE SS MDLXVII.

R 504 Graduale

Łac., r. 1495, perg., k. 365, 51,3×33,1 cm, ilum.

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Graduał zawiera formularze kalendarza śląskiego. — Iluminacja pochodzi z warsztatu mistrza wrocławskiego (Kloss).

Wiek: Kloss datuje rkps na ok. r. 1495.

Lit.: Kloss, s. 223. — Wojtkowski, s. 11.

R 505 Antiphonarium, Pars aestiva

Łac., 1426, perg., k. 237, 49×33,5 cm, ilum., bardzo uszkodzony, karty zlepione (1945).

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Iluminacja, jest pracą ucznia Jana z Żytawy (Kloss).

Wiek: Kloss datuje rkps na r. 1426 (Nota na k. 229v, dziś nie dostępna).

Lit.: Kloss, s. 224.

R 508 Missale

Łac., w. XV. inne XIV, pap. i perg., k. 278, 31,3×21 cm.

Pochodzenie: Z kościoła św. Barbary we Wrocławiu do księgozbioru Rehdigera, a stąd w r. 1865 do BMWr. Propr. SS. zawiera form. kalendarza śląskiego. — Notatka na k. 1 nlb.: *Istud missale attestatum est ecclesie sancte Barbare (kościół filialny kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu).*

Wiek: Papier wskazuje na w. XV. — Kanon pisany na pergaminie pochodzi ze starszego mszału (w. XIV).

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

R 520 Missale

Łac., r. 1415/20, perg., k. 286, 40×26,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski na pocz. mszału. — Iluminacja pochodzi ze szkoły Mikołaja z Nysy (Kloss).

Wiek: W kal. jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), a brak jest oktawy Wsz. Świętych (1450). — Miniatury wykonano w latach 1415/20 (Kloss).

Lit.: Kloss, s. 94 nn, 225. — Wojtkowski, s. 11.

R 521 Missale

Łac., r. 1429, perg., k. 121, 34,5×24,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu do księgozbioru Rehdigera i stąd w r. 1865 do BMWr. Notatka współczesna na k. 1v: *Iste liber pertinet ad sanctum ministerium Altaris in Capella... ecclesie sancte Elisabeth in wratislaui... Anno domini M^oCCCCXXIX.*

Wiek: Pismo — tekstura gotycka — i iluminacja wskazują na w. XV. — Notatka na k. 1v wymienia r. 1429. — Propr. SS. zawiera formularz Nawiedzenia N. M. P. (1369), ale na końcu mszału dodano nowy form. (po 1441?).

R 522 Breviarium

Łac., r. 1407, perg., k. 354, 34,5×24 cm, ilum.

Pochodzenie: Rkps wykonany przez Zygmunta z Małujowic, plebana w Stabłowicach k. Wrocławia, przeszedł do księgozbioru Rehdigera i stąd w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski (k. 5r i nn). — Kolofon na k. 350v:

Anno domini M⁰CCCC⁰Vij⁰ ydus novembris finitus est viaticus iste per manus Sigismunde de Molwitz, plebani in Stabilwicz prope Iesin (= Małujowice pow. Brzeg; Wrocław — Stabłowice; Wrocław — Leśnica).

Wiek: Kolofon podaje rok 1407. — W kal. św. Gotard ma ryt dupl. (1370), jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389). — Iluminacja przypomina szkołę Jana z Żytawy (k. 4v Ukrzyżowanie w ujęciu historycznym, por. Kloss, s. 138) jest więc nieco późniejsza (1415—30).

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

R 526 Breviarium

Łac., w. XV, perg. i pap., k. 299, 29,5×20 cm.

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski (k. 1r—6v).

Wiek: kal. na perg. z pierwszej poł. w. XV: św. Gotard ma ryt dupl. (1370), jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), brak jest oktawy Wsz. Świętych (1450). — Brewiarz na kartkach papierowych z drugiej poł. w. XV.

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

R 2601 Breviarium (Delectus officiorum)

Łac., w. XIV, perg., k. 139, 35,2×24,8 cm.

Rkps zawiera psalterz, Lit. do Wsz. Św., Officia B. M. V., off. defunctorum, Hymny.

Pochodzenie: Z księgozbioru Rehdigera w r. 1865 do BMWr. Lit. do Wsz. Św. zawiera wezwania do świętych kalendarza śląskiego. — Kodeks pochodzi z jakiegoś klasztoru żeńskiego: — lectio brevis komplety zaczyna od: Sorores, sobrie estote... (k. 112v).

Wiek: Pismo (uwaga Waltera — Wrocł.), inicjały filigranowe (np. „D”ixi na k. 9r, „C”antate na k. 51v) i brak off. św. Nawiedzenia N. M. P. (1389) wskazują na XIV w.

R 3057 Missale

Łac., druga poł. w. XV, pap., k. 107, 30,5×20,5 cm.

Pochodzenie: Z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu do księgozbioru Rehdigera i stąd w r. 1865 do BMWr. Propr. SS. zawiera form. kalendarza śląskiego. — Exlibris na wewn. stronie przedniej okładki: Depositum der Elisabethkirche.

Wiek: Na drugą poł. w. XV wskazują materiał piśmienny (papier) i form. Przemienienia Pańskiego (1469).

R 3061 Breviarium

Łac., koniec w. XIV, perg. k. 365, 26×20,5 cm.

Pochodzenie: Z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu do księgozbioru Reh-

digera i stąd w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski na pocz. kodeksu. — Exlibris: Depositum der Elisabethkirche.

Wiek: W kal. św. Gotard ma ryt dupl. (1370); brak świąt piętnastego wieku; św. Nawiedz. N. M. P. jest później dopisane.

R 3062 Liber collectarius

Łac. i niem., w. XV, perg. k. ?, 31×25,5 cm, uszkodzony (1945), karty zlepione.

Pochodzenie: Z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu do księgozbioru Rehdigera, stąd w r. 1865 do BMWr. — Ekslibris: Depositum der Elisabethkirche. — Rkps figuruje w katalogu Markgrafa z r. 1890.

Wiek: Pismo — tekstura gotycka — wskazuje na w. XV.

R 3065 Psalterium cum hymnis

Łac., koniec w. XV, perg., k. 132, 42,5×30 cm.

Pochodzenie: Z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu do księgozbioru Rehdigera, stąd w r. 1865 do BMWr. — Ekslibris: Depositum der Elisabethkirche. — Rkps figuruje w katalogu Markgrafa z r. 1890.

Wiek: Pismo i nutacja wskazują na koniec XV w.

R 3066 Psalterium cum hymnis

Łac. i niem., koniec w. XV, perg., k. 134, 41,5×30,5 cm.

Pochodzenie: Z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu do księgozbioru Rehdigera, stąd w r. 1865 do BMWr. — Ekslibris: Depositum der Elisabethkirche. — Rkps figuruje w katalogu Markgrafa z r. 1890.

Wiek: Pismo i nutacja wskazują na koniec XV w.

M 1116 Missale

Łac., ok. r. 1415, perg., k. 298, 41×29 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magdaleny we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski (k. 1r — 6 v). — Iluminacja jest pracą ucznia Mikołaja z Nysy (Kloss).

Wiek: W kal. jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), brak świąt piętnastego wieku. — Miniatury kodeksu datuje Podlacha na koniec XIV lub początek XV wieku; Kloss przypisuje je uczniowi Mikołaja z Nysy ok. r. 1415.

Lit.: Podlacha Wł., s. 234, 239, 245. — Kloss, s. 212 n. — Wojtkowski, s. 11.

M 1117 Missale Wratislaviense

Łac., ok. r. 1430/40, perg., k. 256, 42×31 cm, ilum., uszkodzony (1945), konserwowany (1949).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. w r. 1865 do BMWr. Rubryka:

sec. chorum wrat. (k. 189v). — Propr. SS. zawiera form. kalendarza śląskiego. — Iluminacja jest pracą mistrza wrocławskiego (Kloss).

Wiek: Propr. SS. zawiera form. św. Nawiedzenia N. M. P. (1389) i św. Brygidy (1391). — Miniatury pochodzą z lat 1430/40 (Kloss).

Lit.: Kloss, s. 104, 213.

M 1120 Missale

Łac., pierwsza poł. w. XIV, perg., k. 213, 40×29,5 cm, skromnie ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski (k. 1r—4r). — Notatka: Hoc missale spectat ad altare beate Barbare virginis in Ecclesia sancte Marie Magdalene Wratisl. (k. 1r). — Nota o nadaniu odpustu przez Piotra bpa wrocł. — 1447—1465 — (k. 212v).

Wiek: Na pierwszą poł. w. XIV wskazuje: brak w kal. św. Tomasza (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389), oraz miniatura (k. 94v) Ukrzyżowania: Chrystus na lignum vitae, motyw z czasów pełnego gotyku, który w rękopisach wrocławskich występuje w rkps sygn. M 1151 z lat 1330/35 (Kloss) i rkps sygn. M 1156 z XIV w. Do motywu lignum vitae por. Kloss, s. 48nn, 218, tabl. 51. — Podlacha, s. 221—224, 226, 244, tabl. 73.

Lit.: Kloss, s. 48nn, 218. — Podlacha.

M 1124 Breviarium Wratislaviense

Łac., druga poł. w. XV, pap., k. 748, 42,5×29,5 cm.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Rubryka: secundum chorum wratisl. k. 414r, 678v). — Propr. SS. zawiera oficja kal. śląskiego.

Wiek: Na drugą poł. XV wieku wskazuje materiał (papier), pismo (kursywa gotycka) i off. Przemienienia Pańskiego (k. 666r) (1469).

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1125 Missale Wratislaviense

Łac., ok. r. 1415/20, perg., k. 273, 36×27 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. —

Kalendarz śląski (k. 1r—3v). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 216v). — Iluminacja wskazuje wpływ Mikołaja z Nysy (Kloss).

Wiek: W kal. jest św. Tomasz (1323), Nawiedzenie N. M. P. (1389), a brak jest okt. Wsz. Świętych (1450). — Miniatura Ukrzyżowania (k. 126v) pochodzi z lat 1415/20 (Kloss).

Lit.: Kloss, s. 104, 204. — Wojtkowski, s. 11.

M 1127 Missale

Łac., pierwsza poł. w. XV, perg., k. 274, 37,2×26,3 cm. ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Propr. SS. zawiera form. kal. śląskiego.

Wiek: Na przedniej karcie oprawnej dokument z r. 1387. Miniatura Ukrzyżowania (k. 113v) wykazuje pokrewieństwo z rkps BUWr. I F 346 z r. 1436, BMWr M 1117 z r. 1430/40 i M 1133 z r. 1435.

M 1130 Missale Wratislaviense (Delectus)

Łac., r. 1473, perg., k. 76, 37×25,3 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magdaleny we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. —

Na k. 41v rubryka „secundum chorum wratislaviensem”. — Kolofon na k. 76v: „Comparatum est hoc speciale per seniores fraternitatis sancte Marie Magdalene sub anno Domini MCCCCLXXIII^o et finitum est... per Paulum Schindeler confratrem eiusdem fraternitatis”.

Rkps figuruje w katalogu Kellera — Schoenborna (1729, 1847).

Wiek: Wg kolofonu i iluminacji (Kloss) z r. 1473.

Lit.: Bersohn, s. 44; Kloss, s. 157nn, 214; Prausnitz, s. 200; Schultz Alw., Maler — Innung, s. 179. O Pawle Schindler zob. Bauch, Schulwesen, s. 104 (altarzysta przy kościele św. Elżbiety — Wrocław w r. 1460); Wojtkowski, s. 11.

M 1131 Missale Wratislaviense

Łac., r. 1364, perg., k. 278, 36×27 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. —

Kalendarz śląski (k. 1r—6v). — Iluminacja jest pracą śląską (Podlacha, Kloss). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 217v).

Wiek: Kolofon (k. 275r) podaje r. 1364; Explicit liber missalis. Sub anno Domini millesimo C^oC^oLXiiiij^o. In die Cecilie virginis. — Brak w kal. św. Tomasza (1323), św. Gotarda (kult rozpowszechnił na Śląsku bp Przeczław z Pogorzeli, 1342—1376), a św. Nawiedzenia N. M. P. (1389) jest później dopisane. — Iluminacja kodeksu pochodzi z pocz. XV wieku (Podlacha).

Lit.: Podlacha Wł., s. 230—233, 244. — Kloss, s. 215. — Bersohn, s. 40 — Prausnitz, s. 200. — Wojtkowski, s. 11.

M 1132 Breviarium

Łac., r. 1412, perg., k. 500, 35×24,7 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. —

Kalendarz śląski (3v—9r). — Kolofon (k. 464r): Explicit viaticus vel camerarius comparatus per venerabilem dominum... (razura) Et scriptus per Nicolaum Brevem Kathedralem Cracoviensem discipulum Petri de Brunna (= Brunn = Brno). Et finitus... sub anno Domini Millesimo Quadringentesimo

XII°. (Mikołaj Brevis z Głubczyc studiował 1408 w Krakowie, jest tam 1419 bakałarzem artium, 1422 magistrem, 1431 dziekanem filozofii; nazywa się w kolofonach „kathedralis”, co oznacza scriptor cathedralis (Semkowicz); pisze dla Jana z Żytawy w latach 1410—21 (Kloss). — Od końca w. XV rkps znajdował się w kościele Marii Magd. we Wrocławiu, jak świadczy nota o donacji Barbary Steynkellerynne (k. 1); Hunc viaticum honorabiles domini Johannes Bolkinhayn alias langer Baltasar de Nissa huius ecclesie beneficiati etc. Providi viri Mertyn Progkisch Jacobus Elner muius civitatis concives ultime voluntatis honeste domine Barbare Steynkellerynne executores ad communem clericorum usum hac in ecclesia nomine testamenti donacione inter vivos assignaverunt atque dederunt quorum omnium animas aliquando vita futura et perpetua gaudens suscipiat. — Johannes Bolkinheyn, altarzysta w katedrze wrocł. i w kość. M. Magd. zmarł 1505 (Engelbert, Gottschalk, Bauch); Jacobus Elner jest w r. 1489 kupcem we Wrocławiu (Gottschalk); Barbara Steynkeler, 1486 wdowa po Jerzym Steynkeller † przed 1492 (Gottschalk).

Wiek: Rkps wykonano wg kolofonu w r. 1412. — Iluminacja pochodzi wg Podlacy od pisarza kodeksu, Mikołaja Brevis.

Lit.: Podlacha Wł., s. 234, 245. — Kloss, s. 215, 110. — Bersohn, s. 42. Prausnitz, s. 200. — O Mikołaju Brevis: Semkowicz Wł., *Paleografia*, s. 403; Kloss, s. 215; Gottschalk J., *Beiträge zur Heimatkunde Oberschlesiens*, 1934 (II), s. 44; M u c z k o w s k i J., *Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in universitate studiorum jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849, Cracoviae 1849*, s. 13 (baccal. 1419), s. 15 (mgr 1422), s. 24 (decanus 1431). O Janie Bolkinheyn: Engelbert K., *Die Angaben Barthel Steins über die kirchlichen Verhältnisse in Breslau zu Beginn des 16. Jahrhunderts*, „Archiv f. schles. Kirchengeschichte”, II (1937) 75; Gottschalk, *Totenbuch* s. 139; Bauch G., *Schlesien und die Universität Krakau in XV. und XVI. Jahrhundert*, „Zeitschr. f. Geschichte Schles.”, 41 (1907) 126. — O Jakubie Elner: Gottschalk J., *Totenbuch*, s. 168. — O Barbarze Steynkeller: Tenże s. 150; Bauch, *Schulwesen* s. 42, 94, 127, 180, 192; Jungnitz J., *Brevier*, s. 2; Schultz Alw., *Topographie*, s. 285 nr 4 (o fundacji charytatywnej, r. 1377, przez rodzinę Steinkeller); Pfeiffer G., *Patriziat*, s. 350 (tabl. genealogiczna). — Schultz A. — Grünhagen C., *Nachlese*, s. 279 (dok., Jerzy Steinkeller konsul miasta Wrocł. w r. 1467).

M 1133 Missale

Łac., r. 1435, perg., k. 159, 39×28 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Nota na k. 157v: Anno Domini M^oCCCC^oXXXV honorabilis vir dominus Nicolaus Strelin alias Ferkyl... comparavit et... assignavit praesentem librum pro missa beate Marie virginis in ecclesia sancte Marie Magdalene cantanda... — Iluminacja jest pracą wrocławską (Kloss).

Wiek: Wg powyższej notatki mszał pochodzi z r. 1435. — „Her Nicloss ferekil eyn Alterher (= altarysta) występuje w księdze zmarłych bractwa altarystów przy kościele św. Marii Magd. z lat 1454—1524 (Gottschalk), zmarł ok. r. 1460. — Miniatury wykazują wpływy Mikołaja z Nysy (Kloss), który w r. 1434 jest proboszczem przy kość. M. Magd. (Gottschalk).

Lit.: Gottschalk, s. 131. — Kloss, s. 215. — Prausnitz, s. 200n; O Mikołaju z Nysy: Kloss, s. 94, przyp. 117. — Morawski K., *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. I, Kraków 1900, s. 268. — Schultz, *Stadtschreiber*, s. 162. — Bauch, *Schulwesen*, s. 90—91. — Tenże, *Schlesien u. die Universität Krakau*, „Zeitschr. f. Gesch. Schles.“, 41 (1907) 107. — Hoffmann, *Alumnat*, s. 20. — Muczkowski G., *Statuta*, s. 6. — Karbowiak, *Dzieje wychowania*, t. II, s. 239 nr 87. — O Mikołaju Strelin: Gottschalk, s. 131; Bauch C., *Schulwesen*, s. 190; Hoffmann H., *Die Geschichte des Breslauer Alumnats*, Breslau 1935, s. 24; Schulte W., *Zur Geschichte des mittelalterlichen Schulwesens in Breslau*, „Zeitschr. f. Geschichte Schles.“, 36 (1901) 74 (rektor szkoły katedralnej w r. 1425). Grünhagen C., *Protokolle*, s. 147 (kan. wrocł. w 1435 r.). — Wojtkowski, s. 11.

M 1134 Missale Wratislaviense

Łac.: r. 1381, perg., k. 286, 36,7×27 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—3v). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 193r). — Iluminacja jest pracą wrocławską i wykazuje wpływy czeskie (Kloss).

Wiek: Z r. 1381 wg kolofonu: Finitur liber missarum sub anno Domini Millesimo CCC^o octuagesimo primo in die sancti Severini per Petrum scriptorem (k. 268v). — Piotr, pisarz miejski — Stadtschreiber, występuje w księgach miejskich w latach 1363—1370 (Schultz A.). — Miniatury pochodzą z ok. r. 1381 (Kloss).

Lit.: Kloss, s. 77, 215. — Dobrowolski T., s. 185 i 186 (ryc. 91). — Bersohn, s. 41. — Gwidon Chmarzyński (red.), *Sztuka polska czasów średniowiecznych*, Warszawa 1953, s. 157. — Prausnitz, s. 201. O pisarzu Piotrze: Schultz Alw., *Stadtschreiber*, s. 158—159. — Wojtkowski, s. 11.

M 1135 Missale

Łac., ok. r. 1415/20, perg., k. 196, 36×25,7 cm, ilum., nadniszczony (1945), konserwowany (1948).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. —

Kalendarz śląski (k. 1r—6v). — Iluminacja jest pracą mistrza wrocławskiego (Kloss).

Wiek: W kal. jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), brak natomiast okta-
wy Wsz. Świętych (1450). — Miniatury pochodzą z lat 1415/20 (Kloss).

Lit.: Kloss s. 101, 216. — Wojtkowski, s. 11.

M 1136 Breviarium

Łac., 1410/15, perg., k. 438, 39×24,2 cm, ilum., liber catenatus, nadniszczony
(1945).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do
BMW. — Kalendarz śląski (k. 1r—6v). — Iluminowany w pracowni Mikołaja
z Nisy (Kloss).

Wiek: Miniatury pochodzą z lat 1410/15 (Kloss). — Na końcu brewiarza
dodano lekcje na oktawę Wsz. Świętych (1450).

Lit.: Kloss, s. 216. — Prausnitz, s. 201.

M 1137 Missale Wratislaviense

Łac., koniec w. XIV, perg., k. 328, 35,5×26,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do
BMW. — Kalendarz śląski (k. 1r—6r). — Rubryka: sec. chorum wratis.
(k. 222r). — Iluminacja z pracowni Mikołaja z Nisy (Kloss). — Na oprawie
wyłaczane tarcze z orłem śląskim.

Wiek: W kal. jest św. Tomasz (1323), ale brak jest rytu dupl. u św. Go-
tarda (1370) i św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), którego form. dopisano na
końcu rękopisu. — Miniatury datuje Kloss na ok. 1415. Rkps jest więc star-
szy od iluminacji.

Lit.: Kloss, s. 99, 216. — Prausnitz, s. 203. — Wojtkowski, s. 11.

M 1140 Breviarium Wratislaviense

Łac., w. XIV, inne w. XV, perg., k. 432, 33,6×26 cm, ilum., nadniszczony
(1945), konserwowany (1948).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do
BMW. — Kalendarz śląski (k. 1r—3v). — Rubryka: in choro S. Johannis
(patrona katedry wrocł.) (k. 143r).

Wiek: Kodeks składa się z części różnego wieku: kalendarz wymienia
9 razy ryt triplex, co wskazuje na drugą połowę wieku XV. — Zrąb kodeksu
pochodzi przynajmniej od dwóch rąk: od starszej ręki k. 4—144, 231 — pod
koniec: część ta wydaje się być czternastowieczną: sposób nutacji (k. 4)
i piękny filigranowy inicjał D (k. 11v). — Od innej, nieco młodszej ręki
k. 145—230.

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1141 Missale Wratislaviense

Łac., ok. r. 1415, perg., k. 215, 38×28 cm, ilum., brak okładek (1945).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Brak kal., ale Propr. SS. zawiera form. kal. śląskiego. — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 139r, 152v). — Iluminowany w pracowni Mikołaja z Nysy (Kloss).

Wiek: Kloss datuje rkps na ok. r. 1415. — W Propr. SS. jest form. Nawiedzenia N. M. P. (1389).

Lit.: Kloss, s. 94 nn, 217.

M 1142 Missale

Łac., w. XIV, perg., k. 336, 35×25 cm, ilum., nadniszczony (1945), konserwowany (1948).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—4v).

Wiek: Na w. XIV wskazuje brak w kal. św. Tomasza (1323), Nawiedzenia N. M. P. (1389). — W Propr. SS. jest form. św. Tomasza, ale nie ma jeszcze form. Nawiedzenia N. M. P. Iluminacja (całostronicowa miniatura Ukrzyżowania na k. 147v) pochodzi raczej z pierwszej poł. XV wieku.

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1146 Missale Wratislaviense

Łac., r. 1371, perg., k. 253, 33×24,8 cm, ilum., nadniszczony (1945).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—4r). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 158v).

Wiek: Z r. 1371 wg kolofonu: Explicit liber missalis. Sub anno Domini M^oCCC^oLXXj^o. In vigilia assumptionis. Per manus Iohannis campmatoris deprocz (k. 252v). — W kal. brak jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389).

Lit.: Bersohn, s. 41. — Procz pow. Wrocław.

M 1149 Missale

Łac., ok. r. 1400/10, perg., k. 210, 31,5×22,7 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Brak kalendarza, ale Propr. SS. zawiera formularze kal. śląskiego. — Miniatura Ukrzyżowania (k. 90v) jest pracą śląską (Kloss).

Wiek: Kloss datuje iluminowanie kodeksu na 1400/10.

Lit.: Kloss, s. 98, 212. — Wojtkowski, s. 11.

M 1150 Missale Wratislaviense

Łac., pocz. w. XV, perg., k. 249, 31,5×24 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. Marii Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—6v). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 155r). — Notatka na wewn. stronie przedniej okładki: Hoc presens Missale pertinet

ad altare s. Nicolai in ecclesia diue Marie Magdalene... renov. 1510. — Super-exlibris: Miss. Wrat. 1511.

Wiek: W kal. jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), a brak jest świąt piętnastego wieku. — Iluminacja (Ukrzyżowanie na k. 102v) wskazuje na pocz. XV wieku.

Lit.: Prausnitz, s. 201. — Wojtkowski, s. 11.

M 1151 Missale

Łac., r. 1330/35, perg., k. 255, 29,6×22 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. Marii Magd. we Wrocław. w r. 1865 do BMWr. — Kal. śląski (k. 1r—6v). — Iluminację wykonano na Śląsku (Podlacha, Kloss).

Wiek: W kal. brak jest św. Tomasza (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389). — Wspaniała miniatura Ukrzyżowania, Chrystus na lignum vitae (k. 94v), pochodzi z lat 1330/35 (Kloss).

Lit.: Podlacha, s. 221—224, 226, 244, ryc. 45, tabl. 73. — Kloss, s. 48, 49nn, 218, tabl. 51. — Dobrowolski T., s. 180/81, ryc. 88. — Chmarzyński G., (red.) *Sztuka polska czasów średniowiecznych*, Warszawa 1953, s. 157. — Prausnitz, s. 203. — Wojtkowski, s. 11.

M 1152 Breviarium Wratislaviense

Łac., w. XV, perg., k. 410, 30,5×21,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. Marii Magd. we Wrocław. w r. 1865 do BMWr. — Brak kalendarza, ale Lit. do Wsz. Świętych (k. 44v nn) zawiera wezwania do świętych kal. śląskiego. — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 47r, 51v, 61r).

Wiek: W Propr. SS. jest off. Nawiedzenia N. M. P. (1389) i oktawa Wsz. Świętych (k. 393. — od 1450). Natomiast dopisano na końcu brewiarza (k. 407v nn) off. Przemienienia Pańskiego (1469). — Iluminacja jest piętnastowieczna. — Na oprawie z pocz. XVI wieku wyciśnięty rok 1509.

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1153 Breviarium

Łac., pierwsza poł. w. XV, perg., k. 352, 32,5×22,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. Marii Magd. we Wrocław. w r. 1865 do BMWr. — Brak kalendarza, ale Lit. do Wsz. Świętych (k. 169r nn) zawiera wezwania do świętych kalendarza śląskiego.

Wiek: W Propr. SS. jest off. Nawiedzenia N. M. P. z oktawą (pocz. w. XV), natomiast brak jest okt. Wsz. Świętych (1450) i Przemienienia Pańskiego (1469). — Iluminacja (Ukrzyżowanie na pocz. kanonu i miniatura króla Dawida na k. 119v) wskazuje na pierwszą poł. w. XV.

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1154 Missale

Łac., w. XV, perg., k. 264, 32,7×24,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 2r—3v, tylko styczeń — kwiecień, ale jest św. Wojciech, 23. III, i transl. św. Wacława, 4. III).

Wiek: Na w. XV wskazuje pismo — tekstura gotycka — i iluminacja (Ukrzyżowanie na k. 112v). — Na końcu (k. 263v) dopisano form. Przemienienia Pańskiego (1469).

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1155 Breviarium

Łac., druga poł. w. XV, pap., k. 509, 32,3×23 cm, nadniszczony (1945). — Kalendarz nieczytelny, karty zlepione.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Propr. SS. zawiera formularze kal. śląskiego.

Wiek: Na drugą poł. w. XV wskazuje pismo (bastarda) i materiał (papier).

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1156 Missale

Łac., w. XIV, perg., k. 216, 32,3×25,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—3v). — Notatka na wewn. stronie przedniej okładki: *Iste liber pertinet ad altare sancte Barbare in ecclesia sancte Marie Magdalene.*

Wiek: W kal. brak jest św. Tomasza (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389). — W Propr. SS. dopisano później form. Nawiedzenia. — Miniatura Ukrzyżowania (k. 81v), Chrystus na lignum vitae (por. M 1151 z 1330/35 oraz M 1120).

Lit.: Wojtkowski, s. 11.

M 1157 Missale

Łac., ok. r. 1360/70, perg., k. 222, 34,3×27 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—6v). — Iluminacja jest pracą śląską (Kloss). — Notatka proweniencyjna (k. 1r): *Hoc missale annexum est capelle et altari domini Rudigeri de Prussia altariste eiusdem capelle in ecclesia sancte Marie Magdalene cuius inspector primarius (?) (Bretschneider czyta: cuius ius patronatus) Johannes Rott (Bretschneider: Rotte) civis Wratislaviensis... (Bretschneider: habet) capella dedicata est una cum altari anno Domini M^oCCCC^o die XIII° mensis decembris (tekst wg Klossa, bo rkps już źle czytelny). — W kal. notatki nekrol. dotyczące rodziny Rotte.*

Wiek: W kal. brak jest św. Tomasza (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389). — Miniatury pochodzą z lat 1360/70 (Kloss).

Lit.: Kloss, s. 76, 218; Wojtkowski, s. 11; Prausnitz, s. 201, 202. — O Janie

Rott (e): Paul Bretschneider, *Die Grabsteine der Bartholomäuskrypta und des Kreuzkirchhofes zu Breslau*, „Archiv f. schles. Kirchengesch.“, VI (1941) 115—117, nr 18: Grabstein des Patriziers Jakob Rothe, † 15. VII. 1458 (wnuczek powyższego Jana Rotte). Reichert, s. 44 (Bernhard Johannis Rotin famulus, r. 1340). — O rodzinie Rothe (Roth, Rote): Gottschalk J., s. 164. — Pfeiffer G., *Patriziat*, s. 343 (tabl. genealogiczna). Schulz A., — Grünhagen C., *Nachlese*, s. 377 dok. z r. 1467 o śmierci Piotra Rothe we Wrocławiu).

M 1158 Missale Wratislaviense

Łac., ok. r. 1370, k. 221, perg., 35,2×23 cm, ilum., nadniszczony.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—6v). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 190r). — Iluminacja jest pracą śląską (Kloss).

Wiek: Kloss datuje rkps na ok. 1370. — W kal. brak jest św. Nawiedzenia N. M. P. (1389).

Lit.: Kloss, s. 218—219; Wojtkowski, s. 11.

M 1159 Missale (Delectus — speciale).

Łac., przed r. 1464, perg., k. 172, 35,5×26,5 cm, ilum. Missale — delectus zawiera tylko najważniejsze formularze: B. M. V., Mariae Magd., defunctorum i niektóre z Propr. de T. i SS.

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Brak kalendarza ale spis treści (k. 1v) zawiera formularze kalendarza śląskiego. — Notatka proveniencyjna (k. 1r): Istud speciale comparavit dominus Johannes Conradi de Reychinbach. Anno M^oCCCC^oLXIII^o (Reichenbach = Dzierżoniów D. Śl.).

Wiek: Rok zakupu rękopisu (1464) stanowi górną granicę powstania kodeksu. — Iluminacja (Ukrzyżowanie na k. 67v, Te igitur — inicjał na k. 68r) wydaje się pochodzić ze szkoły Mikołaja z Nysy (pierwsza poł. w. XV). — W Propr. SS. jest form. Nawiedzenia N. M. P. (1389).

Lit.: O rodzinie Reichenbach: Kuchendorf C., s. 119—120. — O fundacji charytatywnej Jana de Reichenbach: Schultz Alw., *Topographie*, s. 285, nr 13. — Pfothenhauer, *Schlesier auf der Universität Erfurt in Mittelalter*, „Zeitschr. f. Gesch. Schles.“, 30 (1896) 315 (w r. 1451 Paulus Richenbach, studiował w Erfurcie). — Prausnitz, s. 202. — Wojtkowski, s. 11.

M 1161 Missale Wratislaviense

Łac., ok. r. 1380/1400, perg., k. 273, 35×26 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. Kalendarz śląski (k. 1r—3v). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 188r). — Iluminacja jest pracą śląską (Kloss).

Wiek: Kloss datuje iluminację kodeksu na ok. 1380/1400. — W kal. później dopisano św. Nawiedzenia N. M. P. (1389).

Lit.: Kloss, s. 77, 219. — Wojtkowski, s. 11.

M 1162 Missale Wratislaviense

Łac., w. XV, perg., k. 307, 36×26 cm., ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski (k. 1r—3v). — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 218r).

Wiek: W kal. jest oktawa Wsz. Świętych (1450). — Miniatura Ukrzyżowania (k. 146v) z XV w.

M 1194 Antiphonarium magnum

Łac., r. 1429 perg., k. 324, 51×36,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Rkps figuruje w katalogu Kellera-Schoenborna (1729, 1847). — Kartki z formularzem św. Marii Magd. bardzo używane.

Wiek: Eksplicyt na k. 302r „Anno Domini M^oCCCC^oXXIX^o... expliciit.”

Lit.: Bersohn, s. 44.

M 1244 Antiphonarium, Pars aetiva

Łac., r. 1387, perg., k. 237, 48,2×32,5 cm, ilum. Pierwsza część tego antyfonarza — rkps sygn. M 1243 — nie odnalazła się po wojnie. Niniejszy kodeks zawiera Propr. de Tempore od I niedz. po Trójcy Przen. i Propr. SS. od św. Jana Bapt. (24. VI.).

Pochodzenie: Z kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Kolofon (k. 237v): Sub anno Domini millesimo tricentesimo octuagesimo septimo finitus est liber iste proxima feria quinta post letare. Comparatus per Nicolaum Lemberg civem wratislaviensem. — Iluminacja pochodzi z pracowni wrocławskiej (Kloss). — Notatka na wewn. stronie przedniej okładki: Eigentum der Haupt- und Pfarrkirche St. Maria Magdalena in Breslau.

Wiek: Rkps pochodzi z r. 1387, jak świadczą kolofon i iluminacja (Kloss).

Lit.: Kloss, s. 82n, 220. O Mikołaju Lemberg: S c h u l t z Alw., *Topographie*, s. 285, nr 12 (o fundacji charytatywnej Mikołaja L. na ul. Jodłowej we Wrocławiu, wspom. w r. 1394). — B a u c h G., *Schulwesen*, s. 91 (o fundacji ołtarza w kość. św. Marii Magd. w r. 1366) s. 87 (Mikołaj L. jako rządca administracyjny — Kirchvater — przy Marii Magd. w r. 1384), s. 117, (o fundacji publicznej w r. 1359). — P f e i f f e r G., *Patriziat*, s. 305 (zyskuje patronatus kaplicy — Heisekapelle — w kościele św. Elżbiety we Wrocławiu). — Sigismundi Rosiczii chronica podaje pod r. 1406: „...communitatis civitatis Wratislaviensis violenter aperiendo pretorium destituit antiquos consules et novos instituit: videlicet Nicolaum Lemberg...”, a pod r. 1410 donosi o udziale Mik. Lemberga w arestowaniu bpa wrocławskiego Jana Kropidło. *Script. rer. siles.* XII, 1883,

s. 42, 43. O rodzinie Lembergów: Gottschalk J., s. 141, 154, 164. — Karbowski J., *Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich*. Cz. I, Petersburg 1898, s. 271 (mgr Ludwik de Lemberg, kanonik wrocławski 1282 r.) Pfeiffer, *Patriziat*, s. 335 (tablica genealogiczna). — Rother, *Heinrichau* s. 47 (Henryk L., kanon. wrocł., dobrodziej Henrykowa).

M 1439 Breviarium Romanum

Łac., koniec w. XV, perg. (cienki zagraniczny perg.), k. 438. 16,5×11,5 cm, ilum.

Pochodzenie: Rubryka: „...ordo breviarii secundum consuetudinem Romane curie” (k. 1r), brak świętych kalendarza śląskiego w litanii do Wsz. Świętych oraz niespotykany w śląskich rękopisach cienki pergamin wskazują na pochodzenie zachodnie. Od nieznanego czasu rkps znajdował się w księgozbiórze kościoła św. Marii Magd. we Wrocławiu, skąd przeszedł w r. 1865 do BMWr. — Rkps figuruje w katalogu Kellera-Schoenborna (1729, 1847).

Wiek: Miniatura (na k. 1r) i pismo wskazują na koniec w. XV.

M 1468 Breviarium Wratislaviense

Łac., w. XV, perg., k. 315, 15×11 cm.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Brak kal. — Rubryka: sec. chorum wratisl. (k. 215).

Wiek: Na k. 210r obszerna rubryka o festum dupl. vel tripl. (w. XV).

M 1483 Breviarium parvum

Łac., druga poł. w. XV, perg., niesfoliowany, 13×9,3 cm.

Pochodzenie: Z kość. św. M. Magd. we Wrocł. w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski na pocz. brewiarza. — Litania do Wsz. Świętych zawiera wezwania do Świętych kal. śląskiego.

Wiek: Na drugą poł. w. XV wskazuje okt. Wsz. Świętych (1450) i ryt tripl. w kalendarzu.

B 1710 Missale Wratislaviense

Łac., w. XIV, perg., ok. 300 k. (niedobrze sfoliowany), 34,9×26,4 cm, ilum.

Pochodzenie: Z księgozbioru przy kościele św. Bernardyna we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Kalendarz śląski na pocz. kodeksu. — Rubryka: sec. chorum wratisl. (27. IX.).

Wiek: W kal. brak jest św. Tomasza (1323) i Nawiedzenia N. M. P. (1389), W Propr. SS. jest form. św. Tomasza, a brak form. Nawiedzenia.

Lit.: Bersohn, s. 45 (?).

B 1711 Missale Wratislaviense

Łac., r. 1366, perg., k. 306, 35×25 cm, ilum.

Pochodzenie: Rkps pochodzi z Paczkowa, dostał się w nieokreślonym bliżej czasie do księgozbioru przy kościele św. Bernardyna we Wrocławiu, skąd przeszedł w r. 1865 do BMWr. — Kolofon (k. 305v); Et in hoc terminatur liber iste in vigilia corporis Christi. Sub anno Domini M^oCCC^oLXVj^o... Existente domino Heynrico plebano in Patzkov filio Ludkonis advocati Swydnicensis necnon domini Nycolao Colero pertunc temporis Altarista existente filio Nycolai Coleri civis patzkoviensis fundatoris ipsius altaris supradicti... — Iluminacja jest pracą śląską (Kloss).

Wiek: Z r. 1366, podanym w kolofonie, zgadzają się kryteria liturgiczne: W kal. dopisano św. Nawiedzenia N. M. P. (1389), a brak jest świąt wprowadzonych w w. XV. — Miniatury datuje Kloss na r. 1366.

Lit.: Kloss, s. 211. — Bersohn, s. 46. — O Mikołaju Koler: W r. 1360 ufundował ołtarz w kościele paraf. w Paczkowie. Jego syn, także Mikołaj, był altarystą przy wymienionym ołtarzu (dokument w archiwum paraf. w Paczkowie, por. Kopietz, *Geschichte der katholischen Pfarrei Patschkau*, „Zeitschr. f. Gesch. Schles.“, XVII (1883) 97).

B 1712 Missale

Łac., ok. r. 1450, k. 190 (CxC), 31,5×27,5 cm, ilum. — Brak kalendarza i k. I—X: rkps jest pisany dużymi literami jak obecne mszały dla pół-ociemniałych i zawiera tylko Propr. SS. (tylko najważniejsze święta).

Pochodzenie: Z księgozbioru kościoła św. Bernardyna we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Iluminacja podobna do R 520 wykazuje wpływ Mikołaja z Nysy. — Propr. SS. zawiera form. kal. śląskiego.

Wiek: Pismo — tekstura gotycka — i iluminacja ze szkoły Mikołaja z Nysy wskazują na w. XV.

B 1714 Graduale magnum

Łac., koniec w. XV, perg., k. 287, 57,5×39,6 cm, ilum., niekompletny.

Pochodzenie: Kloss tego rękopisu mimo jego bogatej iluminacji nie wymienia, uważa go więc prawdopodobnie za pozaśląskiego pochodzenia. Od nieokreślonego bliżej czasu graduał znajdował się w księgozbiorze kościoła św. Bernardyna we Wrocławiu, skąd w r. 1865 przeszedł do BMWr. — Kodeks figuruje w katalogu Bernardyny z r. 1847.

Wiek: Iluminacja wskazuje na koniec w. XV.

B 1933 Agenda

Łac., w. XIV, perg., k. 28, 16,5×11,5 cm. W katalogu Bernardyny mylnie określony jako missale vetus. Rkps zawiera ceremonie na M. B. Gromniczną

i środę popielcową, obrządek udzielania Chrztu, benedictio carniū, casei, ovorum, generalis. Vidi aquam. Ad infirmos visitandos. Super mortuos. Na końcu ciekawa benedictio oculorum i innych zmysłów.

Pochodzenie: Z księgozbioru św. Bernardyna we Wrocławiu w r. 1865 do BMWr. — Rkps figuruje w katalogu Bernardyny z r. 1847.

Wiek: Pismo i nutacja wskazują na w. XIV.